Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Issued daily except Sundays and Holidays

LETO—YEAR X. | Entered as second-class matter January 23, 1914, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., SOBOTA 6. OKTOBRA (OCTOBER) 1917 | ŠTEV.—NUMBER 235.

Nemški korzar v Pacifičnem oceanu.

POGREZNIL JE TRI AMERIŠKE JADRNICE.

Končno ga je doletela usoda in je nasedel na suhem.

Washington, D. C. — Dva nemška korzarja, dasiravno je eden nasedel na otoku Mopeha, ki je skozi sedem mesecev križaril na Pacifičnem morju in potapljal ameriške in entente ladje, še vedno križarica nekje v Južnem morju. Poročilo o tem je prejel ameriški mornariški poveljnik v Tutuili na Samoanskem otočju.

Brzojavka poroča dogodke, ki jih je doživel Hador Smith, kapitan ameriške škune "C. Slade", ki je postala žrtev nemškega korzarja.

Izpoved kapitana Smitha pripoveduje, da je nemški korzar "Seeadler" priplul dne 31. julija v Mopeho. Dva dni kasneje je ladja nasedla in je bila izgubljena. Kapitan je s svojim moštvom in ujetniki odšel na suho. Družba je tam ostala do 21. avgusta, ko se je kapitan "Seeadlerja" v družbi dveh častnikov in dveh mornarjev podal na morje v motorni šalupi, v kateri je imel strojne puške, puške, bombe in živila za dva meseca. Ostalo moštvo je ostalo do 5. septembra na otoku, ko je priplula v luko francoska škuna "Lutece", katero je osvojilo. Škuno so oborožili s strojnimi puškami, puškami, bombami in Nemci so odšli takoj na morje.

Ujetniki s "Seeadelrja" so ostali na osamljenem otoku. Med njimi je bil kapitan Smith. Dne 1. septembra je kapitan Smith v družbi treh mornarjev in v odprtem čolnu zapustil otok in je v desetih dneh dospel do Tutuile. Kapitan Smith je naznanil, da ujetništvom primanjkuje živeža in vode, ter da so v skrajni sili.

Oficielno poročilo, ki ga je izdal mornariški department, se glasi:

"Kapitan ameriške škune "C. Slade" je dospel v odprtem čolnu v družbi treh drugih z otoka Mopeha na Samoansko otočje. Kapitan Hador Smith izjavlja, da je nemški napadalec "Seeadler" osvojil njegovo ladjo dne 17. junija. Škuna je bila razdjana z ognjem in moštvo so odvedli kot ujetnike na napadalca.

Smith nadalje poroča, da je "Seeadler" ujel dne 14. junija ameriško škuno "A. B. Johnson" in 8. julija ameriško škuno "Manila". Manila je bila uničena z dinamitom. Potem je "Seeadler" nadaljeval pot proti Mopehi, zadnjemu otoku Družbinega otočja, kamor je dospel 31. julija. Dne 2. avgusta je "Seadler" nasedel in je bil izgubljen.

Zapovedujoči oficir "Seeadlerja" je odplul dne 21. avgusta v motorni šalupi, v kateri je imel strojne puške, puške, bombe in približno za dva meseca živila. Spremili so ga trije oficirji in dva mornarja.

Dne 5. septembra je priplula francoska škuna "Lutece", prihajajoča iz Takitija, Družbinsko otočje, v Mopeho, ki jo je osvojilo ostalo moštvo "Seeadlerja". Zapostili so takoj s škuno Mopeho in s sabo so vzeli strojne puške, živila, puške in bombe. Na otoku so pustili 27 belopoltnih in 27 domačih ujetnikov. Ti ljudje potrebujejo živila in vode."

"Seeadler" je ušel skozi kordon sovražnih ladij v Severnem morju. V Rio de Janeiro so poročali zapostavi, da je uničil dvanajst zavezniških ladij. "Seeadler" je naveden imel razpeto norvežko zastavo, da se je lože približal svoji žrtvi. Zapovedoval mu je grof Luckner in posadka je štela 64 mož. Imel je tri jadrnike in močne strojne.

VREME.

Danes lepo in hladno vreme v Chicagu, v nedeljo gorkejše. Severni vetrovi se spremene v nedeljo v južne.

Zračno brodovje grade po zasnovanem programu.

V VOJNE SVRHE ZGRADE 20 TISOČ LETAL.

Opremljena bodo z najboljšimi motorji in vodili jih bodo izurjeni letalci.

Washington, D. C. — V delu je zdaj 20,000 letal za ameriške čete na Francoskem, za katera je dovoljenih $640,000,000.

Za letala izdelujejo tudi potrebne motorje in po izjavi vojnega tajnika je načrt tako izdelan, da bodo ob enem dovršeni motorji in letalci izvežbani. Z drugimi besedami bi rekli, da bo hkratu vse dovršeno in izdelano.

"Ko odide narodna armada, da se udeleži boja, bodo oči armade pripravljene," je rekel vojni tajnik.

Letala izdelujejo vseh vrst. — Grade n. pr. lahka letala, ki se urno kretajo v zraku kot lastavice, in zopet težka letala, ki služijo za boje v zraku in iz katerih mečejo bombe na sovražnika.

"Praktično ni meje za število bojevnikov v zraku, katere lahko dajo Združene države in jih tudi bodo dale v vojni za demokracijo," je dejal vojni tajnik Baker, da tako razloži, kako izvršujejo in dokončujejo program za bojevanje v zraku.

Mednarodni generalni štab, sestavljen iz izvedencev iz zavezniških držav je v Washingtonu, da pohiti s programom za bojevanje v zraku, da tako zavezniki postanejo gospodarji v zraku.

Vojni tajnik pravi, da je novi motor za letala, ki so ga krstili na ime Motor svobode, delo prve vrste in da so zavezniki silno zadovoljni z njim. Zavezniki so že vprašali, da jim izroče vzorce motorja in se zanimajo, koliko jih lahko producirajo v Združenih državah. Ameriški letalci se danes vežbajo v vseh zavezniških deželah in v Združenih državah. Zamudili niso minute, da bo zbor letalcev izvežban pravočasno in da bodo izdelani potrebni stroji.

ZAMOREC OBSTRELJEN NA SODIŠČU.

Kansas City, Kans. — Mrs. Anna Dorsett je nevarno obstrelila na kriminalnem sodišču zamorskega duhovna William David Jonesa, ki je ubil njenega soproga Arthur N. Dorsetta, mestnega detektiva. Oddala je strel, ko je Jonesov zagovornik dokončal zagovor v korist svojemu klijentu.

"Hvala Bogu," zdaj sem maščevana," je vzkliknila Dorsettova vdova.

"Daj ga še enkrat," je priporočala njena sestra mrs. Helen Schaefer.

Zamorec je padel na tla in mrs. Schaefer je skušala oddati strel na njega, ko so jo prijeli sodnijski sluge in jo razorožili.

Strel je napravil paniko v sodnijski dvorani. V tridesetih minutah so se vrnili porotniki in priznali Jonesa krivim. Obsojen je bil na petdeset let ječe.

Dorsettova je bila aretirana in izpuščena proti $2,000 poroštva. Obtožnica ji očita napad z namenom, da umori človeka.

Jones je ustrelil detektiva Dorsetta dne 6. avgusta, ko je pri njem poizvedoval o nekem ukradenem psu.

BOMBAŽ SE DRAŽI.

New York, N. Y. — Bombaž za dobavo v decembru je poskočil za $6 pri svežnju, tako da sedaj stane funt bombaža en cent.

TAK JE BOJ ZA OBSTANEK.

Kansas City, Kans. — 70letna mrs. Anna G. Evans, po poklicu živilja, je pokrila svoj obraz s cunjo, namočeno v kloroformu. Preden je prišla pomoč, je bila mrtva. Vzrok je bila revščina.

Tri bloke proč je 24letna mrs. Myrtle Mathews izpila karbolno kislino. Prepeljali so jo v bolnišnico in zdravniki upajo, da jo ohranijo pri življenju. Vzrok za poizkušeni samomor ni znan.

Izgredi sufražetk v poboljševalnici.

AVDITOR TWEEDALE JIH OBTOŽUJE PUNTA.

Sufražetke so napadle stražarje, jetničarko in zamorske arestantke.

Washington, D. C. — Sufražetke, ki so bile obsojene v poboljševalnico Distrikta Kolumbije radi demonstracije pred Belo hišo, so vprizorile izgrede v poboljševalnici. Prišlo je do pravega kravala med stražami in zamorskimi jetnicami.

Alonzo Tweedale, avditor, ki je prevzel vodstvo poboljševalnice mesto superintendenta, ki je suspendiran, ker je proti njemu uvedena preiskava na obtožbo sufražetk, obtožuje sufražetke punta.

Poročilo je dolgo in pripoveduje, kako je osemnajst sufražetk napadlo izvršujočega superintendenta, jetničarico in tri stražarje, ki so bili poklicani na pomoč, da odpeljejo mrs. Margaret Johns v washingtonski azil, da jo tam zdravijo.

Poročilo nadaljuje, kako so grozile s količem jetničarki, da jo udarijo po glavi, o divjem kriku, ki se je razlegal po hodnikih in dvorišču in kako so odpeljali mrs. Johns v zdravnikovem avtomobilu v azil.

Tweedale pravi, da so najlepše ravnali z jetnicami.

Gdč. Alice Paul, voditeljica ženske stranke, pobija izjavo Tweedala in pravi, da so sufražetke nastopile, ker jim niso hoteli povedati, kaj se zgodi z mrs. Johns. Bale so se, da jo vržejo ob kruhu in vodi v temnico. Izjavila je, da mrs. Johns niso odvedli v bolnišnico, ko je bila bolna in da so se oblasti odločile, da jo odvedejo v bolnišnico, ko je že ozdravila.

Izgredi v poboljševalnici povzročijo novo preiskavo.

NOVA IZNAJDBA VELIKE VAŽNOSTI.

Washington, D. C. — Neki Garabed T. K. Gviagossian, rodom Armenec, dela v svoji bostonski delavnici na "sistemu proste energije."

Iznajdba je revolucionarna.

Nov stroj lahko žene bojno ladjo na vsako daljavo in brez kurjave.

Lahko žene letalo okoli vsega sveta.

Da letalu moč, da nosi oklep, ki ga ne prebije sovražna krogla.

Pošlje torpede z večjo hitrico.

Praktično podvoji moč parnih strojev.

Nova iznajdba je tako revolucionarna kot Franklinova o električni sili in tako senzacionalna, da bi jo uradniki sprejeli le smehljajeno okoli usten, da ni iznajditelj prosil, da mu dovolijo demonstrirati s strojem.

Pri tajnih poizkusih je iznajditelj prepričal zborničnI odsek za patente o njegovi iznajdbi. Vse, kar se je izvedelo od iznajdbe, je to; da je iznajditelj demonstriral s strojem desetih konjskih sil. Pri demonstraciji je iznajditelj dejal, da odpadeta premog in olje kot kurivo. "Garabed pravi, da novi stroj ni perpetuum mobile.

BIVŠI BANKIR JE ŽELEZNIŠKI ČUVAJ.

Chicago, Ill. —William Paisley, star 67 let, ustanovitelj in glava bivše bančne tvrdke W. H. Paisley & Sons, ki je imela tri banke, opravlja zdaj službo železniškega čuvaja na Chicago, North Shore and Milwaukee Electric železnici za $50 mesečne plače.

Paisley in njegova sinova Oliver F. Paisley in James T. Paisley so obsojeni, ker so sprejemali denar ,ko je bila banka že insolventna. Oče je obsojen na eno leto, sinova pa na tri leta.

Sodnik George Kersten je izrekel obsodbo že v marcu, toda vsi so na prostem, ker so vložili priziv.

Stari Paisley opravlja službo čuvaja na križišču v Winetki.

Operatorji jokajo za povišanje premogovih cen.

CENE PREMOGU NE POVIŠAJO, ČE NE BO IZGUBE.

Vlada prevzame premogova skladišča, če se trgovci ne pokore postavam.

Washington, D. C. — Dr. Garfield, upravitelj za kurivo, pravi, da ne bo povišal cene za premog radi povišanja mezde rudarjem.

"Ne bo trivogalnega sporazuma med premogovniškimi operatorji, rudarji in vlado pri prizadevanju, da povišajo mezde in cene antracitnega in mehkega premoga," je rekel dr. Garfield.

Operatorji, ki se pogajajo z zastopniki rudarjev radi povišanja mezde, tožijo in javkajo, da ne morejo povišati mezdé, če vlada ne poviša cene pri toni premoga za 50c pri rudniku. Nihče ne more očitati operatorjem, da so neumni ljudje, kajti po njih mnenju je treba ceno pri toni premoga povišati za petdeset centov, če rudarjem povišajo mezdo za 10 ali 15c pri toni. Kajne, to bi bila prav dobra kupčija za operatorje.

Dr. Garfield ni dejal, da ne poviša cene premogu, če se dokaže, da vsled povišanja mezde rudnik ne nosi dobička. Povedal je, da bo skrbno preštudiral produkcijske troške in si nabavil vse potrebne informacije in postopal pravično.

Ko so dr. Garfielda vprašali, kaj stori, če bi se trgovci, ki prodajajo premog na drobno, ne pokoravali odredbi, je odgovoril: "V živilskem zakonu je oblast, ki daje pravico do rekvizicije vseh takih podjetij, katerih lastniki se branijo prodajati premog po določeni ceni. Mi lahko prevzamemo taka podjetja in jih obratujemo in prisilimo lastnike, da opuste trgovino.

Poleg tega lahko obtožimo vse trgovce, ki prelomijo zakon. In če so spoznani krivim, določa zanje živilska postava denarno globo in jetniško kazen, ali oboje.

Državni upravitelji za kurivo bodo imenovali v raznih občinah odbore, da nadzorujejo delo. Konzument, ki misli, da je preveč plačal za premog, bo imel priliko, da izroči svojo pritožbo lokalnemu odboru, ki jo zopet sporoči drž. upravitelju za kurivo."

PREPOVED ZA IZVOZ PREMOGA UDARI NEMČIJO.

Washington, D. C. — Ameriška vlada se je odločila, da se morajo nevtralne ladje, ki prevažajo blago iz Južne Amerike v severne nevtralne dežele, podvreči preiskavi v ameriških pristaniščih, če hočejo dobiti premog, da se ameriške oblasti prepričajo, kakšno blago je naloženo.

Ameriška vlada se je za ta korak odločila v sporazumu z zavezniki.

NEMŠKI LIST ZASEŽEN.

Newark, N. J. — Zvezni uradniki so zasegli tiskarno New Jersey Freie Zeitung, nemškega lista, ki je zelo razširjen. Aretirani so trije uredniki in oba lastnika. Obtožnica jim očita, da so tiskali puntarske in izdajalske članke. Aretiranci so postavljeni vsak pod pet tisoč dolarjev poroštva in bodo zaslišani dne 16. oktobra.

MILJONAR SE JE USTRELIL.

Ogden, Utah. — 22-letni Gerald F. Du Pont, sin Maurice Du Ponta, brata tovarnarja, ki izdeluje razstrelivo, se je ustrelil kmalu na to, ko je zapustil bolnišnico. O vzrokih samomora molče.

ZAKON ZA OBRAMBO CIVILNIH PRAVIC VOJAKOV IN MORNARJEV SPREJET.

Washington, D. C. — Kongresna zbornica je soglasno sprejela postavo, ki varuje civilne pravice vojakov in mornarjev.

Postava pride pred senat najbrž v decembru.

Jugoslovanski odbor ne bo sprejet oficijelno.

SRBSKA VLADA JE OBVEŠČENA O VLADNEM SKLEPU.

Nekateri ljudje še zdaj ne razumejo vojnih ciljev Amerike.

New York, N. Y. — Newyorški dnevnik "New York Tribune", ki spada med najvplivnejše in dobro poučene liste, je prinešel naslednjo brzojavko iz Washingtona:

Washington, 2. Oct. — The Serbian government has decided to send a war mission to the United States, which will have diplomatic status, it was learned to-day. This government, however, will not officialy receive a Jugoslav committee from Serbia and the Serbian authorities have been so informed.

V slovenskem prevodu se glasi:

Washington, 2. okt. — Danes se je doznalo, da se je odločila srbska vlada poslati v Združene države komisijo, ki bo imela diplomatičen značaj. Vlada Združenih držav ne bo oficijelno sprejela nekega Jugoslovanskega odbora iz Srbije. Srbske oblasti so bile že o tem obveščene.

Brzojavka je kratka, ki je pa zmačilna za naše jugoslovansko gibanje.

Združene države so dosedaj pomagale vsem zaveznikom v vojni in tudi Srbija je baje dobila $3,000,000. Vse države so poslale svoje komisije v Združene države, ki so bile tukaj dobrič sprejete. Komisije so imele namen, da se tesnejše dogovore in sporazume z Združenimi državami, da uničijo nemško avtokracijo, ki ogroža ves svet.

Sprejete so bile vse komisije in Združene države so obljubile vsem pomoč. Vest v dnevniku "New York Tribune" pravi, da pride v Združene države srbska vojna komisija, toda neki jugoslovanski odbor iz Srbije ne bo sprejet.

Vest je razumeti tako, da bo srbska komisija sprejeta, ne bo pa sprejet neki jugoslovanski odbor.

Kdo je ta jugoslovanski odbor?

Vsem, ki opazujejo dogodke v vojni, mora biti znano, da ta odbor ne more biti kateri drugi odbor kot tisti, ki dela propagando za neko kraljevino, v kateri ne bodo zastopani vsi Jugoslovani.

Predsednik Združenih držav je ob proglasitvi vojnega stanja med Združ. državami in Nemčijo jasno povedal, da gredo Združene države v vojno za demokracijo vsega sveta. Ves svet je razumel njegove jasne besede in jih odobraval, le jugoslovanskemu odboru so ostale predsednikove besede z devetimi pečati zapečatena knjiga in je silil s svojimi cilji v ospredje, ki so vse nekaj drugega kot demokratični.

Vlada Združenih držav je dala zdaj moralično zaušnico temu odboru in s tem je le ponovila, kar je rekel predsednik Wilson, da se Združene države bojujejo za demokracijo vsega sveta in proti avtokraciji.

Mogoče ta migljaj iz Washingtona spametuje ljudi, ki mislijo, da živimo ob času Napoleonovih vojn, ko so kralji in cesarji odločali o usodi narodov.

Dvajseto stoletje je stoletje demokracije!

STRELA JE UBILA ŽENO.

Princeton, Ind. — Ko je gdč. Ida M. Veirling, stara 48 let, pobirala sadje, je udarila vanjo strela in jo na mestu ubila.

PACIFISTI ARETIRANI.

Los Angeles, Cal. — Policija je prepovedala krščanskim pacifistom obdržavati shod v avditoriju. Krščanski pacifisti so se na to zbrali v privatnem stanovanju. Ko je dr. Sidney Strong, duhoven iz Seattla, Wash., govoril o predmetu "sramota molka," je pridrdrpolicajski voz in policija je aretirala tri pacifiste.

Največja zavezniška zmaga po bitki pri Marni.

NEMCI SO BILI VRŽENI NA DESET MILJ ŠIROKI FRONTI.

Dve ženski bojni črti razbiti; Nemcev je ujetih 4000.

London, 5. okt. — Po večmesečnem krvavem bojevanju v Belgiji so Angleži danes gospodarji večjega dela hribov Pascendaele, ko so včeraj razbili nemško obrambo na dotični fronti v eni največjih bitk in izvojevali največjo zmago, kar jih je dosegla angleška armada v tej vojni.

Angleška zmaga na Flandrskem se po pravici imenuje največja, odkar je francoski general Joffre natepel Nemce pri reki Marni v septembru 1914 in jih vrgel daleč proč od Pariza, kamor so se valili.

Vsi napori nemških čet, da bi včeraj dobili nazaj vsaj nekaj izgubljenega ozemlja na deset milj široki fronti severno od Ypresa, ki je za nje velike važnosti, so bili zastonj. Pozno v noč so se nadaljevali ljuti boji med Langemarkom in Gheluveltom.

Angleške čete niso samo iztrgale sovražniku najbolj strategične pozicije, temveč so obenem prizadjale Nemcem strašne izgube. Število neranjenih ujetnikov je do zdaj naraslo na 4000, toda velike trume novih ujetnikov še vedno prihajajo; bojni plen, ki je tudi velik, še ni precenjen.

V enem samem dnevu so briti ške čete prodrle do tretje nemške obrambne črte, ki je ravno tako razbita kakor prvi dve, ali v daljavo poldruge milje. Sinoči so bili Anegleži na novi črti, ki leži 28 milj od Zeebruegga na obali Severnega morja, dočim leži Ostend dvajset milj od tam. Železnica iz Ostende v veliko francosko industrijalno mesto Lille, ki teče vsporedno z nemško fronto in tvori glavno zvezo z nemškim bojiščem v Franciji z onim v zapadni Belgiji, je že pod ognjem, velikih angleških topov. Kakor hitro pretrgajo granate to železnico, bodo Nemci izgubili glavno cesto, po kateri vozijo čete in municijo iz ene fronte na drugo

(Dalje na 3. str., 1. kol.)

ZADNJE VESTI.

SUBVENCIJA ZA NEMŠKE TRGOVSKE LADJE.

Amsterdam, 5. oktobra. — Brzojavka iz Berlina poroča, da je državni zbor sklenil subvencijo za nemško trgovsko brodovje.

STAVKA NA OLJNEM OZEMLJU V MEHIKI SE ŠIRI.

Mehiko, Meh., 5. oktobra. — Brzojavke naznanjajo, da se je stavka v podjetju Aquilar Oil kompanije v Tampica razširila. V podjetju je ostalo toliko delavcev, da družba lahko oddaja parnikom olje za kurivo. Vladne čete stražijo pisarno, delavnice in čistilnico družbe.

NEMŠKE IZGUBE SO PREVELIKE ZA PROTINAPAD.

London, 5. oktobra. — Nemške čete niso podvzele protinapadov vzhodno od Ypresa na postojanke, ki so jih angleške čete osvojile v četrtek, dasiravno so od nemške strani streljali vso noč. Oficijelno poročilo se glasi:

"Sovražnik je ponoči težko obstreljeval naše nove postojanke vzhodno od Ypresa, toda protinapadov ni izvršil. Naše čete so imele opraviti z organiziranjem novih postojank.

Sovražen vpadni oddelek je skušal vdreti v naše strelske jarke severno od Gouzeaucourta, a bil je odbit s puškami in strojnimi puškami. Tri druge vpade je poskusil sovražnik v soseščini Lensa. Vsi trije vpadi so bili odbiti, eden po vročem boju."

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada $3 na leto, $1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo $4.50 na leto, $2.25 za pol leta, $1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $3 per year; Chicago and foreign countries, $4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

[illegible] 31

Datum v oklepaju n pr (September 30-17) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

VARUJTE OTROKE.

Vojna pogoltne mnogo zdravih in krepkih ljudi. Zategadelj je treba varovati otroke, da vsled izkoriščanja njih delavne moči ne postanejo slabotni in idiotični, še preden dožive dvajseto leto.

Poročilo državne industrijalne komisije v Wisconsinu dokazuje, da otroci zaostajajo v izobrazbi, če ni otroško delo postavno omejeno. Vsi vzgojevalci in učitelji izjavljajo, da otroci sodijo v šolo in ne v tovarne. Njih telo je prešibko, da prenese naporno in enakomerno delo v tovarni, njih duh postane top in se ne more razvijati.

Mnogi se zgražajo nad betlehemskim detomorom, objokujejo otroke v Belgiji, v Srbiji in na drugih bojiščih, ki so postali žrtve vojne. Mnogi med temi so popolnoma ravnodušni, če vidijo, da gredo otroci v tovarno, ki bi morali še pohajati v šolo.

Vojna zahteva, da možje odidejo na fronto, in naravno izprazni mesta za žene v tovarnah. Nikakor se ne sme zahtevati, da otroci odidejo v tovarne, če morajo odrasli možki na fronto. Ljudje, ki zahtevajo, da otroci gredo v tovarne, žele, da narod postane duševno in telesno slab. Otroci morajo ostati v šoli, če nočemo, da vzraste na duhu in telesu pokvarjena mladina. To velja za dečke in deklice.

Preden je izbruhnila vojna so mnoge države sprejele postave za varstvo trok. Kongres je sprejel znano Keating-Owenovo postavo za varstvo otrok, ki prepoveduje razpošiljati blago iz države v državo, ki je bilo izdelano v tovarnah, v katerih se lastnik ne ravna po zakonu za varstvo otrok.

Po vojni so pričeli nekteri tovarnarji agitirati proti postavam za varstvo otrok. Zahtevali so, da jih prekličejo postavodajni zbori in da je dovoljeno izkoriščati otroke kot v času, ko še ni bilo zakonov za varstvo otrok in se državniki niso zavedali resnice, da tvori izkoriščanje otrok največjo nevarnost za državo, ker jo oropa krepkega zaroda s svežim duhom. Njih podžiganje za preklic zakonov za varstvo otrok ni imelo uspeha. Obrnili so se na sodišča, da proglase Keating-Owenov zakon protiustavnim, ki ovira posebno tekstilne barone in tovarnarje, ki konzervirajo živila, da ne morejo izkoriščati otrok.

Na nižji inštanci so dosegli uspeh, ali zvezni državni pravdnik je apeliral proti tej razsodbi na najvišje sodišče, da razveljavi razsodbo nižje inštance. Stvar še ni rešena in v washingtonskih uradnih krogih govore, da najvišje zvezno sodišče razsodi v prilog otrokom in proglasi zakon ustavnim.

Upajmo, da se to zgodi in da dobe otroci priliko, da hodijo v šolo, mesto v tovarno in se tako pripravijo za življenje.

CENA IN PRODUKCIJSKI TROŠKI ZA SLADKOR.

Cena za funt sladkorja v trgovini na debelo je določena na 7¼c. Časniki so poročali, da so tovarnarji zadovoljni s to ceno. Ni čudo! Nova cena dovoljuje tovarnarjem, da prejmejo za svoj produkt 70 odstotkov več kot v letu 1915.

American Beet Sugar kompanija je povedala v svojem zadnjem letnem poročilu, da znašajo produktivni troški za funt sladkorja 3⅛. Če primerjamo te produktivne troške z določeno ceno, tedaj opazimo veliko razliko med produktivnimi troški in določeno ceno. Ne čudimo se prav nič, če so tovarnarji zadovoljni, ker jim bo dovoljeno sprejeti za sladkor $150,000,000 več kot v letu 1916.

Knjige American Sugar kompanije izkazujejo, da je družba v letu 1915 imela $2,991,000 profita, v letu 1916 $9,756,000. Federal Sugar Refining kompanija je imela dobička $1,469,000, v minolem letu je pa napravila $3,277,000. Cuba Cane Sugar kompanija je v prvem letu njenega obstanka napravila $14,729,000 dobička, ali 28 odstotkov od njenega kapitala. Sladkorne korporacije na zapadu, ki izdelujejo sladkor iz pese, so podvojile in potrojile naloženi kapital v potjetju. To je že stara igra korporacij, ki je pa vedno nova, da prikrijejo mastne dividende, ki jih plačujejo za zvodneni kapital.

Tako dokazujejo poročila korporacij, da se njih profit od leta do leta množi, četudi stokajo in tarnajo o slabi kupčiji.

Določene cene lahko preprečijo, da ne gredo cene navzgor, ne morejo pa preprečiti naraščajočega profita korporacij. Gospodje trustovci iznajdejo vedno nove vire, po katerih se steka profit v njih blagajne. V tem so mojstri!

Trustovci se ne brigajo, če delavci pijejo grenko kavo in čaj, če imajo kaj jesti, ali če so podhranjeni, da vsled podhranitve niso sposobni za vojaško službo. Za take stvari se plutokratje ne brigajo, ker si vedno belijo glave, na kakšen način pomnože svoje dohodke in dobiček.

Vojna je predložila vladi mnogo važnih vprašanj, da jih reši, ki se ne pojavljajo v normalnih časih. Med ta vprašanja spada prehranitev ljudstva in da ohrani stalnost delavskih življenskih razmer v času vojne. Določitev cen je sredstvo, s katerim vlada skuša rešiti to vprašanje. Če bo vojna trajala še eno leto, ali celo dve ali tri leta, kot izjavljajo mnogi, se bo vlada prepričala, da se bo morala poslužiti še radikalnejših sredstev, kot je določitev cen, da ohrani stalnost delavskih življenskih razmer.

K prazgodovini orodja.

Kakor imajo osnovni temelji naše kulture svoje početke v najstarejši pradobi, prav tako moremo iskati prvi razvoj našega orodja v najstarejših dobah človeštva. Prvo orodje so ljudje pravzaprav našli, ne pa iznašli. Že iz prvega početka so morali ljudje sicer nekoliko misliti, če so hoteli količkaj zmiselno rabiti razna orodja, dasi so rabili kot prva orodja le tiste predmete, ki so jih imeli pri rokah. Da so ljudje pri rabi prvega orodja vsaj nekaj mislili, dokazuje že to, ker so predmete, ki so jih pričeli rabiti, rabili tudi v bodoče, česar pa ne opazujemo n. pr. pri opicah, ki predmete, ki so jih rabile, zopet odmečejo in se ne zmenijo več zanje. Tako so rabile velike opice kamne, da so z njimi tolkle koščičaste sadeže, pa če so bili kamni še tako pripravni, so jih vendar zavrgle.

Obče so menili prej, da so bili ljudje v pradobi velikanska bitja, ki se niso znali braniti samo proti vremenskim neprilikam nego so bili tudi tako oboroženi, da so se lahko branili pred divjimi zverinami in naravnimi nezgodami. Znanost pa je to mnenje že zdavna zavrgla, ker je gotovo, da so bili ljudje v pradobi še manjši nego so dandanes. Zaradi tega je tudi skoro gotovo, da so bili prvotni ljudje prav tako malo zavarovani proti vremenskim spremembam in proti zverinam, kakor današnji, če nimajo nobenega varstva in nobenega orožja pri rokah k večjemu, da vremenske spremembe na pračloveka niso tako vplivale, ker je takratni človek živel bolj v naravi in ni bil tako omehkužen kakor je današnji kulturni človek. Če se je človek hotel ohraniti, je moral skušati nabaviti si obrambne pomočke, orožje, da se je z njim branil zveri in napraviti si je moral orodje, da si je z njim lajšal obstoj in se varoval pred vremenskimi neprilikami. V teh početkih orožja in orodja tiči pravi izvir današnje čudovite tehniške popolnosti.

Orodje in orožje v prazgodovinski dobi človeštva je bilo le ojačenje in podaljšanje človeških organov. Raba kamena, da so z njim tolkli koščičaste sadeže ali drobili trda jedra, temelji na spoznanju in izkušnji, da se dajo sadeži bolje treti s kamnom nego s samo roko, izkušnja dela je učila, da utegnemo s kamnom, ki ga nataknemo na toporišče, še bolj uspešno raztoleči in zdrobiti trde sadeže, nego če držimo kamen kar v roki. Ljudje so tudi spoznali, da se da s kamenito skalico, s trdim lesom, bolje pokati, grebsti, vrtati nego s prstom in nohtovi. Najdbo takega orodja je pa že narava sama podpirala, ker je nudila povsod predmete, ki se dajo porabljati za preprosta orodja, ne da bi jih bilo treba bogve kako težko obdelovati. Tiste pomočke, ki jih je našel prvotni človek že kar v naravi, je utegnil rabiti kot sekiro, dleto, klin, pa tudi kladivo, šivanko itd. Preprosta orodja so si nabavljali med rudninami, rastlinami in živalmi, iz kamenin so dobivali kamne za tolčenje, skalice za kopanje, strganje, drobljenje in rezanje, od živalstva pa rogove, zobe in krempije za najraznovrstnejše namene; v tiste namene so rabili tudi orodje iz lesa in poleg tega so rabili les tudi za užiganje ognja. Pračlovek se je moral prilagoditi seveda razmeram; rabiti so morali za orodje pač le tiste snovi, ki so se nahajale v kraju, zaradi tega so imeli v različnih krajih tudi orodje in orožje iz različnih snovi. To opazujemo lahko še dandanes pri divjih narodih. Divji narodi daleč na severu rabijo drugačne snovi nego narodi po vročih krajih. Pri teh narodih tudi lahko opazujemo iznajdljivost ljudi, ki so še na najnižji stopinji kulture. Eskimi imajo jako malo snovi na izbero, iz katerih izdelujejo orodje, orožje in obleko, pa prav zato, ker jim tako nedostaja dotičnih sredstev za izdelovanje potrebnih orodij, opažamo, da pa izrabljajo tista, kar jih imajo, do skrajnosti. Raziskovalci, ki so opazovali običaje in kulturne razmere pri Eskimih natančno, pravijo, da izdelujejo s primitivnimi pomočki orodja, kakor jih naši najizurjenejši rokodelci z najmodernejšimi orodji in stroji ne izvedejo. Prva orodja so rabili najbrže tudi kot orožje; šele pozneje se je pokazala v rabi med orožjem in orodjem razlika.

Iz tiste dobe, ko so našli orodje in orožje izhajajo tudi početki iznajdb. Najprej so iznašli le preprosto orodje in orožje, in sicer deloma tako, da so izboljševali in porabljali tiste predmete, ki jih je narava nudila. Ko so ljudje spoznali svojstva tega ali onega kamna, ko so spoznali, kako se kamen najlažje razbije, mogli so tudi lažje izdelovati orodje iz kamna. Ker so bila prvotna orodja jako preprosta, je naravno, da so se rabila za različna opravila. S tisto skalico, s katero so drli divjačino, so rezali tudi sadeže, so morili ujete živali itd. Ko so bolj spoznavali snovi, so jemali tudi za nove iznajdbe bolj primerne snovi, tako so imeli vedno več vrst vsakojakega orodja, in sicer sprva gotovo v najpriprostejši obliki, ki so jih že morda tudi izdelovali s pomočjo drugega prvotnega orodja. Obenem pa so, kolikor so razmere dopuščale, popolnjevali orodje, da so z enim in istim orodjem lahko opravljali različna dela.

Vsa preprosta orodja in orožja, ki jih poznamo iz pradobe človeštva, nahajamo še danes pri divjih narodih na jugu v ledenih pokrajinah, pa tudi pod vročim solncem srednje Afrike. Tako nam je omogočeno, da opazujemo s svojimi očmi dolgo pot od najpreprostejših orodij pa do današnjih velikanskih strojev in najumetnejših uredb.

DOPISI.

Ely, Minn. — Zopet je prišel jesenski čas, in ž njim zgodnji mraz v minnesotsko Sibirijo. Še kratek čas, in preprečeni bodo naši izleti v prosto naravo. Prišla bo zima, ki skoro nima konca tukaj, in vrivalo se nam bo vprašanje, kaj naj počnemo v tem dolgem času? Kje je iskati razvedrila ob pustih zimskih dnevih? Eden ali drugi premišlja, kaj bi se poprijel da se ne dolgočasi.

Prošlo zimo smo se tu pa tam zabavali pri ječmenovcu, toda letos je prepovedana tukaj te vrste zabava. Pa si mislijo nekateri: Umrl bom od dolgega časa, pa bo.

Rojaki na Ely! Jaz vem za izhod ,ako ga hočete upoštevati. Tu imamo izobraževalni klub — Slovansko čitalnico. Postanite njen član, kar vam bo v duševno korist in poleg tega boste imeli obilo zabave. V čitalnici se človeku nudi vseeno nekoliko več prilike do izobrazbe kot n. pr. v privatnih prostorih, po stanovanjih itd. Seveda tudi doma lahko čitate časopise ali knjige. So še drugi, nič manj važni pripomočki, ki tudi vodijo do izobrazbe, katerih se lahko poslužimo v čitalnici. Če zna človek čitati in pisati in nekoliko zabavljati, to še ni omika. Treba je, da nekoliko bolj obširno spoznavamo razmere, v katerih živimo, da se zanimamo za kulturno življenje narodov in političnih strank.

Tu ne zadostuje, da človek reče: Glasoval bom za tega socialističnega, demokratičnega ali republikanskega kandidata, ker je dober človek. Pred vsem je potrebno, da se poučimo o principih stranke, ki jo zastopa kandidat. To je važna točka, ki nam pove, da potrebujemo znanje, in ravno v čitalnici imamo mnogo prilike, da ga dosežemo. Vaša dolžnost kot državljanov zahteva, da se zanimate za vprašanja, o katerih odločujete tudi vi z glasovnico.

Poglejmo Amerikance, kako marljivo obiskujejo svoje čitalnice. Pa tudi drugi narodi ne zanemarjajo izobraževalnih društev, kot na primer mi, in to je eden glavnih vzrokov, da nismo v nobeni akciji solidarni. Izobrazbe nam manjka! Rojaki, postanite člani čitalnice, in podpirajte to edino kulturno društvo tu na Ely, da skupno čimprej dosežemo boljše uspehe.

Končno vabim vse elyške Slovence, da se udeleže plesne veselice, ki jo priredi Slovenska čitalnica dne 13. oktobra v J. Skalatovi dvorani. Začetek ob 7. zvečer.

Na svidenje 13. oktobra!

Fred Vider.

NEMCI UMETNIKI V TIHOTAPSTVU.

Iz Stockholma poročajo, da so se Nemci izkazali prave umetnike v tihotapstvu. Pri tem poslu jim gredo na roko razni domačini v skandinavskih deželah, ker je v njem velik dobiček. Kjer je dosti profita, se ljudje ne brigajo za postave, oziroma jih poskušajo ukaniti. Ko jih nekaj zaslede in požapro, so pripravljeni takoj drugi prevzeti njih mesta.

Med Kopenhagenom in Malmoem prihajajo in odhajajo parniki vsakih par ur. Parnik prevozi to daljavo v dveh urah. To je pot, ki se jo poslužujejo tihotapci. Vsaki dan jih carinski uradi nekaj primejo. Toda kot omenjeno, v tem je velik dobiček, in če jih par zaslede, se ostali izmuznejo na eden ali drugi način.

Utihotapljajo kavčuk, kavo, zlato itd.

Carinski uradniki imajo dober spomin, ki jim je tudi potreben.

V Helsingborgu, na zapadni strani vodne poti med omenjenima mestima, je prišla pred nedavnim velika močna ženska in carinski uradniki so se še dobro spominjali, da je bila par ur poprej predno je zapustila Švedsko, sicer dolga, toda jako suha ženska. Ker jim ni šlo v glavo, da se je mogoče odebeliti v tako kratkem času, in poleg tega še v taki draginji, so žensko preiskali in pronašli, da je njena "mast" sestojala iz kavčuka.

Drugi slučaj: Elegantna dama pride v Malmoe. Skozi carinski urad ni imela zaprek. Vse bi bilo dobro, da ji ni izpod krila, ko je prišla na ulico, padlo par zavojčkov. Imela jih je navezanih vse polno nad njenimi svilenimi nogavicami. Obveza se je zrahljala, par jih je padlo na tla, in drugi so se ji naštulili, tako da je prišla ženska v jako siten položaj in v splošno veselje gledalcev. Prihiteli so carinski uradniki, ki so jo rešili bremena.

Šestdeset odstotkov vseh tihotapcev tvorijo nemški mornarji. Vrednost stvari, ki so jih utihotapili v Nemčijo, je ogromna. Seveda jih mnogo ujamejo. Na javni dražbi so pred kratkem v neki mali vasici prodajali predmete, odvzete nemškim tihotapcem, ki so prinesli 1,000 kron ($280.)

Dolgo časa se je tihotapstvo vršilo neopaženo. Ob večerih so šli mornarji po trgovinah in nakupovali stvari, ki se jih je v Nemčiji najbolj potrebovalo. Obleko so imeli narejeno tako, da se je lahko spravilo precej blaga v njo, ne da bi se poznalo. Neko žensko, ki je bila uslužbena kot kuharica na nemškem parniku "Venezia", so sumili dve leti, toda ker niso imeli na carinskem uradu ženske, da bi jo preiskala, so jo pustili v miru. Nekoč so vendar dobili tudi žensko v pomoč, ki je ob neki ugodni priliki preiskala omenjeno kuharico, in našla pri njej za 25 kron ($7) mila.

Mnogo blaga so utihotapili s parniki, ki so vzoili švedske konje iz Malmoe v Nemčijo. Posluževali so se vseh mogočih sredstev v tihotapski obrti. Našli so skrivne prostore v kapitanovi kabini in drugih delih parnika. Na nekem parniku so našli 100 funtov mila, skritega v orgljah. V svežnjih sena so našli šunke in druga živila, ki v Nemčiji reprezentirajo vrednost kot preje zlato.

Tihotapstvo je iznašlo čudovita sredstva kot pripomoček v svoji obrti.

ALI JE BIL KATERI AMERIŠKI LIST DELEŽEN BERNSTORFFOVEGA PODKUPINSKEGA FONDA?

New York, 5. okt. — Državni pravdnik Merton Lewis, je včeraj izjavil pred časnikarskimi poročevalci, da je bila pojedina v hotelu Sherry ob času bivanja Bolo paše v New Yorku — v marcu leta 1916 — in na tej pojedini, katero je priredil Bolo, je bil med drugimi gosti tudi W. R. Hearst, izdajatelj mnogih časopisov v Združenih državah.

Bolo paša je danes v zaporu v Parizu pod obtožbo, da je upravljal velik podkupninski fond, ki je prišel iz Nemčije preko Amerike in Švice in ki je bil namenjen lastnikom tistih časopisov, kateri bi hoteli daleti propagando za mir.

Ker je preiskava na Francoskem zasledila, da je imel Bolo naložen nemški denar v New Yorku, je naprosila državnega pravdnika v državi New York, da preišče zadevo in pošlje evidenco, ki bo služila Franciji pri sodni razpravi proti Bolu.

Pravdnik Lewis je rekel včeraj, da še nima dokazov o podkupovanju ameriških listov in da je bil Bolov denar namenjen le za časopise v Franciji. Konštatiral pa je, da je bil Hearst na pojedini z Bolom, kjer je bilo navzočih več drugih oseb.

Hearstovi listi so danes prinesli rezek napad na Lewisa, češ da meče slabo luč na Hearsta, kakor da bi bil tudi on deležen kakšne podkupnine. Hearst sam je priobčil izjavo, v kateri pravi, da je bil njegov sestanek z Bolom le socialnega pomena, da ni nič vedel o njegovem špijoniranju v Ameriki, da ga je smatral za francoskega žurnalista in končno grozi, da bo tožil Associated Press, ki je raznesla Lewisovo vest o pojedini.

Državni pravdnik je včeraj zaslišal pričo Hugo Schmidta, ki je bil pred vojno ameriški zastopnik cesarske banke v Berlinu. Schmidt je izpovedal, da je vsled dovoljenja nemške vlade dal tedanjemu nemškemu poslaniku grofu Bernstorffu na razpolago $1,650.000. Ta svota je bila naložena v banki Guaranty Trust Co. in Bernstorff je potem denar naložil v drugih bankah — med temi tudi v newyorški podružnici Royal Bank of Canada — na ime Bolo paše. Adolph Pavenstadt, nemški agent, kateri je bil tudi navzoč s Hearstom pri pojedini, je posredoval med Bernstorffom in Bolo pašo. Omenjeno svoto — deset miljonov frankov v francoskem denarju — je dobil Bolo z namenom, da pridobi nekatere francoske liste za mirovno propagando ob času, ko so Nemci najljutejše napadali Verdun.

Schmidt je pokazal osem telegramov, ki jih je prejel lani iz Berlina čez Sayville v trgovski šifri z inštrukcijami, da naj izroči denar Bernstorffu. Preiskava je tudi dognala, da je Bernstorff kontroliral 25 miljonov delarjev za podkupnine.

LETALCA PONESREČILA

Celina, Ohio, — Letalca Freel Helen in James Dibstal sta padla iz višine 800 čevljev. Freel Helen se je ubil, Dibstal je pa dobil težke izgube.

DELAVSKA KOMISIJA NA POTU PROTI ZAPADU

Washington, D. C. — Delavska komisija je odpotovala proti Seattlu, Wash., potem pojde v Portland in San Francisco, da izravna spore, ki ovirajo ladjegradništvo.

STI Z BOJIŠČA.

(Nadaljevanje s prve strani)

vojo armado v Belgiji in na
vaškem.
ngleži so zasekali tako veliko
v nemško flandrsko fronto,
je umaknitev nemških čet iz
jskega obrežja ne samo več
ša, temveč neizogibna.
emške izgube v včerajšnji bi-
so bile ogromne. Cele tri dni
gleške granate vseh kalibrov
ale po nemških zakopih, pro-
ilno narejenih, in po jamah,
so iskali zavetja. Spretno na-
e idolbine in obzidane s ce-
tom so bile zdrobljene in za-
da ni bilo več sledu za nji-
v teh izdolbinah je našlo
na stotine nemških bram-
ev, ki so pri strojnih puškah
li napada angleške pehote.
emška komanda je imela za o-
bo pet divizij mož. Dve di-
ji sta branili napadene pozi-
ostale tri divizije so planile
je na pomoč, ko sta prvi dve
ili že ginili v blatu in krvi.
omenjene tri divizije so za-
teški usodi. Ko so se valile
, so prišle pod angleški ogenj
a in masivni zid treskajočih
rt je oral čez bataljone sem-
spreminjajoč jih v kupe mr-
Tisoče in tisoče trupel je le-
sinoči na mestu, koder je zju-
dirjal angleški topniški o-

eci so sinoči dobili nekaj no-
rezerv na pomoč in skušali
diti protinapad. Ali njihov
s ni bil niti senca nekdanje
osti in eneržije nemških na-
; čete so bile razpršene, pre-
so prišle v dotiko z angleško
ta.
plani in 'tenki' so igrali
vlogo v včerajšnji bitki.
em ko so "tenki" gazili na-
in bruhali krogle 700 na mi-
je bilo ozračje nad nemško
črno eroplanov, ki so me-
bombe, streljali s strojnimi
ni na Nemce, ali pa dajali
nja angleškim topničar-

svojo mojstrsko okupacijo
r Paschendaele so Angleži
rili v nevarnost vso nemško
v zapadni Flandriji, ki me-
rideset milj od Severnega
do francoske meje. Utrjena
Broodseinde je v rokah An-
in od tam imajo odprto pot
diranje proti važnemu opo-
nemške armade Roulersu,
pet milj vzhodno od imeno-
vasi. Z vrha paschendael-
kribov imajo angleške in bel-
čete zdaj prvič razgled čez
rsko planjavo, široka polja,
ana z vasmi in mesti, kate-
bila zaprta njihovim očem
nalega tri leta. Že v avgustu
1914 so se vgnezdili Nemci na
ribih in prezirno zrli doli na
ške bojne črte v trdni veri,
njihove pozicije nepremag-
Naokrog Zonnebeka, ki leži
dja teh ribov, so se vršile
ve bitke spomladi leta 1915;
ke so se končale s porazi za
eže in Belgijce. Bili so čne-
ričnega spomina, ko je bila
ška armada majhna in brez
, ki bi se mogli meriti z or-
mi kanoni mogočnega kajz-
Ali danes je drugače. Pri-
dan povračila in osvete.
abe angleških čet so izredno
ne, kar je pripisovati mogo-
u kritju njihovih topov, ki
ed napadanjem popolnoma
i sovražni ogenj od nasprot-
vražne strani in odrezali
apade.

ršal Haig danes na kratko
a: Vse pozicije, ki smo jih
ravali osvojiti, so v naših
h in na nabiralnih postajah
naiteli čez 4000 ujetnikov.
i del hribov Paschendaele
naši posesti do točke, ki leži
ižje severno od Broodsein-

shington, 5. okt. — Uradni-
vojnega departmenta, ki z ve-
zanostjo sledé poročilom
anji bitki na Flandrskem,
je, da se bodo Nemci mo-
nakniti iz zapadne Belgije
tednih. Hindenburg skuša
e načine zadržati katastro-
ohraniti sedanjo fronto vsaj
mo. V teh kritičnem času
ne agitacije v Nemčiji bi po-
ižer iz Belgije in Francije
ila silni moralni udarec za
rjevo vlado in pripravila tla
arnemu izbruhu za mir.

Nemško poročilo.

lin čez London, 5. okt. —
ska aktivnost sovražnika je
ej malo narasla. Močan uniče-
valni ogenj je bil naperjen daleč
v teritorij za našo fronto, na belgijske vasi in osamljene sekcije bojišča ter na središče naše fronte, kamor so bili osredotočeni najljutejši napadi. Zjutraj so izbruhnili napadi angleške pehote in flandrska bitka je zopet v polnem teku. Vsled slabega vremena je bilo bojevanje bolj zmerno malone ves dan, toda višek ljutosti je pa dosegli proti večeru.

Na verdunski fronti so Francozi napadli v gostih masah na vzhodnem bregu Mase. Njihov napad je bil naperjen proti izgubljenim pozicijam na hribu št. 344, toda bil je odbit z velikimi izgubami za nje.

Francozi odbili sovražnika.

Pariz, 5. okt. — Na desnem bregu Mase pri Verdunu so bili včeraj vroči topniški boji, katerim je sledil nemški napad na naše zakope severno od hriba št. 344. Napad je bil zdrobljen po našem topniškem ognju.

Boji na ruski fronti.

Petrograd, 5. okt. — V okolišu Jakobstadta so v teku vroči artilerijski dvoboji. — Na rumunski fronti, v okolici Poljane, osem milj severno od Sotepa, je sovražnik ostavil sprednje zakope in se umaknil v ugodnejše postojanke. Razen običajnega streljanja in topniških dvobojev ni drugače nič posebnega.

Nemški hidroplani so metali bombe ne Cerel, otok Osel, in ubili 70 ter ranili 44 oseb. Ne Črnem morju in v okolišu Bosporja so naše torpedovke potopile dve turški barki, tretjo smo pa ujeli in privedli v Sebastopol z 39 Turki.

Berlin čez London, 5. okt. — Blizo Jakobstadta, Dvinska in Zbroča kakor tudi ob Donavi pri Galasu je začasno naraslo topniško bojevanje.

Goriško bojišče.

Rim, 5. okt. — Vojni stan poroča, da se nadaljuje bojevanje na zapadnem pobočju gore Sv. Gabrijela. Italijanski ogenj je razbil ponovne napade Avstrijcev. V neki votlini so ujeli 28 avstrijskih vojakov. V okolici Okroglega je bilo ujetih 27 drugih Avstrijcev. Sovražni eroplan je padel pri Avčah.

Novi napadi na nemška mesta.

Hag, Holandija, 5. okt. — Z meje javljajo, da so zavezniški zračni napadi na Frankfurt, Stuttgart in Baden povzročili veliko materijalno škodo v teh mestih. Prva dva mesta se odlikujeta po znamenitih poslopjih, posebno Stuttgart, ki je glavno mesto kraljestva Virtemberg. V Frankfurtu je bomba razrušila most čez reko Main.

Pariz, 5. okt. — Uradno poročajo, da so francoski avijatiki sinoči zopet bombardirali Frankfurt, Stuttgart in druga nemška mesta.

Razno iz inozemstva.

Submarinska aktivnost je padla za 60%

London, 5. okt. — Neki visok mornariški uradnik je izjavil danes, da je bilo v zadnjih treh mesecih uničenih več nemških submarink, kakor kdaj prej v enakem času.

Washington, 5. oktobra. — Tukaj so prišle na dan informacije, da so ameriški učenjaki iznašli dva pripomočka zoper submarinke, ki sta že v rabi in sta znižala aktivnost nemških potapljač za 60 odstotkov. Amerika je poslala pravočasno, ko je bila Anglija v veliki stiski, flotilo razuševalcev, opremljenih z dvema iznajdbama, ki so vrgli submarinsko kampanjo iz ravnotežja v prid Anglije.

Granata za spomin je ubila ameriškega vojaka.

Ameriški vojni stan v Franciji, 5. okt. — Kljub mnogim svarilom je neki ameriški prostak pobral nerazstreljeno granato z namenom, da jo shrani za spomin. Ko je pa nesel granato, je eksplodirala in ga ubila.

Praska na Jadranskem morju.

Washington, 5. okt. — Iz Rima poročajo o boju na Jadranskem morju, katerega se je vdeležila italijanska križarka "Aquilla" proti petérim avstrijskim razuševalcem, katerim so pomagali tudi pomorski eroplani. Bitka se je vršila nedaleč od Drača. Križarka je poškodovala dva avstrijska razuševalca, toda pozneje se je umaknila, ko so prihitele na pomoč tri avstrijske križarke: Aida, Navara in Aspern. Avstrijski avijatiki so vrgli več bomb na "Aquillo," ki so ubile in ranile nekaj moštva.

Ultimat Peruvije ni bil izročen.

Lima, Peruvija, 5. okt. — Peruvanska vlada je ravnokar izvedela, da njen ultimatum, ki je zahteval od nemške vlade zadoščenje v osmih dneh za potopljeno ladjo "Lorton," ni bil izročen nemški vladi. Peruvanski poslanik je prejel noto in jo obdržal v svoji pisarni. Poslanik je zdaj dobil ukor in ukaz, da izroči noto takoj kajzerjevi vladi.

Belgijski sužnji pod angleškim ognjem.

Havre, Francija, 5. okt. — Uradno poročilo belgijske vlade pravi, da je bilo zadnje dni mnogo Belgijcev, nemških sužnjev, ubitih v nemških zakopih v Flandriji, kjer so bili prisiljeni delati pod ognjem angleških topov.

Ko so Nemci izselili prebivalce iz belgijskih mest, so naložili na sprednje vagone ženske in otroke, na zadnje pa same moške pod pretvezo, da jih odpeljejo skupaj na varno mesto. Ko je pa vlak potegnil, so odpeli zadnje vagone proč in odpeljali moške proti fronti, ženske in otroke pa na nasprotno stran. Na ta način so se iznebili neprijetnih prizorov jokanja in poslavljanja.

Bolgari ubijajo srbske ujetnike.

Washington, 5. okt. — Srbsko poslaništvo naznanja, da so bolgarske oblasti prenehale s pretepanjem in vposlovanjem k težkemu delu tistih Srbov, ki poskušajo pobegniti iz ujetništva. Namesto te kazni jih sedaj enostavno ustrele, požgejo njihove hiše in njihove družine odpeljejo v Malo Azijo.

Vesti o novi krizi v Rusiji.

Washington, 5. okt. — Iz Petrogradu poročajo, da je prišlo do nasprotja med Kerenskijem in ljudskim kongresom, ki zdaj tam zboruje. Kongres se je z veliko večino izrekel proti koalicijski vladi, Kerenskij pa menda-hoče, da ostanejo v kabinetu kadetje.

Voditelji buržoaznih slojev v Rusiji stoje na stališču, da nima kongres postavne pravice imenovati ministre, čeprav predstavlja velik in važen del prebivalstva. V kongresu so zastopani ruski mužiki, delavci in vojaki iz fronte, ki tvorijo ogromno večino ruskega naroda, tisto večino in maso, ki je omogočila revolucijo in ki je bila najbolj aktivna prve dni revolucije.

Dalje poročajo, da se začasna vlada ne bo udala zaključkom kongresa, dasiravno pripozna njegovo važnost.

"Ruska Volja" piše, da bo vlada vstrajala pri svoji zahtevi za koalicijo v kabinetu. Kerenskij je baje že izbral nove ministre in o tem informiral delegate delavsko-vojaškega sveta. Delegatje so pa odgovorili, da ne bodo pripoznali nobene vlade kakor edino tisto, katero pooblasti kongres. Ako torej ne pride do sporazuma med Kerenskijem in kongresom, je mogoča nova politična kriza v Rusiji.

Angleška križarka torpedirana.

London, 5. oktobra. — Admiraliteta javlja, da je bila v torek torpedirana in potopljena križarka "Drake" blizo irskega obrežja. 19 mož je bilo ubitih in ostali — 900 po številu — so se rešili. Križarka je imela 14.000 ton.

Uporaba svetilnega plina v kuhinji.

Pri ognjiščih v kuhinji rabimo kot kurivo drva ali premog ali pa oboje obenem. To kurivo pa postaja od leta do leta dražje, in ga tudi ne moremo ekonomično izrabiti. Dobra četrtina tega kurjiva uhaja neizrabljenega skozi dimnik. Pepel, žlindra in neizgoreli ostanki pa delajo nesnago. Če hočeš kaj malega skuhati, potrebuješ mnogo časa ter moraš narediti precej močan ogenj, pri čemer ti pojde malo ne polovica materijala v nič. V novejšem času se je tehnikom posrečilo izumiti aparate, pri katerih uporabljamo svetilni plin za prirejanje jedi, kuhanih, pečenih ali praženih. Pri plinu moremo kuriino silo izrabiti do 90 odstotkov boljše kakor pri kateremkoli drugem kurivu.

Pri kuhanju s plinom prihranimo mnogo časa, ker ga je treba le vžgati, da daje takoj zadosti močno vročino. Ko nehaš kuhati, ga ugasneš ter ti tako ne gre nič kurilnega materijala v izgubo. Jedila, ki so pripravljena s plinom, niso glede okusa ali tečnosti v nobenem oziru slabejša, kakor jedila pripravljena na navadnih ognjiščih. Nasprotno! Mnoga se dajo pripraviti še bolj okusno. Dostikrat se ugovarja, da je kuhanje s plinom dražje nego kuhanje z drvmi in premogom. Pa ta ugovor ne velja splošno. Res je, da se s plinom lahko potratno dela kakor z vsakim drugim kurivom; s plinom pa tudi lahko varčujemo, kakor z nobenim drugim kurivom. To velja posebno takrat, če je treba manjša jedila hitro skuhati: Zajutrek, južno ali manjšo večerjo.

Velika udobnost, ki se doseže z uporabo plina v kuhinji glede snage, prihranitve časa in stroškov, je bila v raznih mestih povod, da so ljudje od dne do dne v večji množini začeli v kuhinji rabiti svetilni plin kot kurivo, in to povsod z največjim uspehom.

Že danes je plin kot kurivo ceneje kakor premog dasiravno so plinarne in plinski vrelci naravnega plina lastnina privatnih družb ali pa posameznih podjetnikov. Kemična znanost je danes tako napredovala, da se od premoga vse ujame in spravi v denar, ko se proizvaja iz njega plin. Iz premoga dobe smolo, kok in mnogo drugih snovi. Dosedaj je vedno smrdelo krog plinarn. Iz najnovejših plinarn ne bosta prihajala smrad in plin. Vse snovi, ki so v premogu, se bodo s posebnimi aparati ujele in spravile v denar. Plin, ki ga bo pridobival podjetnik iz premoga bo zanj čisti dobiček, ker bodo druge snovi iz premoga popolnoma pokrile producijske stroške.

Cene, katere danes plačuje ljudstvo za plin, ki ga rabi za razsvetljavo in kurivo, so močno pretirane, ker so producijski troški za plin v moderni plinarni enaki ničli. Kemična znanost je izumela ta proces, ki je sad dolgotrajnih študij, z njim so se pa okoristili privatni podjetniki, ki se polaste vsake iznajdbe, katero je človeški ženij izumil vsemu ljudstvu v korist, da izkoriščajo ljudstvo in tako polnijo svoje žepe.

Produkcija plina demostrira jasno, da se naj podržavijo in poobčinijo, rudniki in plavži, prometna sredstva, elektrarne in plinarne, sploh vsa podjetja, da se tako odpravi izkoriščanje ljudstva po posameznih podjetnikih.

To je socializem kriče prijatelji profita in oderuštva. Vprav radi tega je socializem "all right," ker ga preklinjajo vsi skopuhi in ljudski odeuhi!

MOŠTVO POGREŠANE ŠKUNE V VARNEM PRISTANU.

Oakland, Cal. — Moštvo in kapitan Haddon Smith štirijamborske škune "R. C. Slade," ki so jo dolgo časa pogrešali, se nahaja v Suvi, ki pripada k Fičijskem otočju. Brzojavka ne pove, kaj se je zgodilo s škuno, ki je dne 24. aprila t. l. zapustila Sydney v Avstraliji in je bila na potu v San Francisco.

Kapitan škune "Ottilie Fjord, ki je dospel pred kratkem v San Francisco, je naznanil, da je dne 19. julija blizo ravnika opazil goreče ladijske podrtine, ki odgovarjajo popisu škune "R. C. Slade."

OBRAVNAVA RADI IZGREDOV V EAST ST. LOUISU JE PRIČELA.

Belleville, Ill. — Obravnave radi izgredov, pri katerih je do sto oseb izgubilo življenje, so pričele pred sodnikom George A. Crowom.

Prvi je imel priti na vrsto dr. Leroy N. Bundy, zamorec, dentist in političar, ki se nahaja v državi Ohio in čaka, da ga izroče illinojskim oblastim. Njegova obravnava je odložena, dokler ga ne privedejo v East St. Louis.

Na vrsto sta prišla Herbert F. Wood in Harry Robinson. Obtožena sta umora. Za njima pride pred sodišče Albert M. McCabe, ki je obtožen požiga.

ANTISEMIT MORA ZA TRIDESET DNI V ZAPOR.

New York, N. Y. — Sodnik McIntyre ni dovolil priziva Russell Dunnu, ki je apeliral, ko je bil obsojen na 30 dni v prisilno delavnico, ker je žide javno zmirjal "z rumenimi in umazanimi židi."

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. — Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: 2657—59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik: John Vegrič, box 290, La Salle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, box 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jožef Kuhelj, 9469 Ewing Ave., So. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODSEK:

Jože Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741 — 1st St., La Salle, Ill.
F. S. Taucher, 674 Ahsay Ave., Rocksprings, Wyo.

POROTNI ODSEK:

Anton Hrast, 811 — 95th Ave., New Duluth, Minn.
Jože Radišek, box 432, Smithton, Pa.
Rudolf Pleteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.
Jakob Miklavčič, L. Box 3, Willock, Pa.
M. Petrovich, 14815 Hale Ave., Collinwood, O.

UREDNIK "PROSVETE":

Jože Zavertnik.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

VSE DENARNE ZADEVE IN STVARI, ki se tičejo gl. upravnega odbora in S. N. P. J. naj se pošiljajo na naslov:

JOHN VERDERBAR, 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

PRITOŽBE GLEDE GENERALNEGA POSLOVANJA se pošiljajo na naslov:

JOŽE AMBROŽIČ, Box 351, Canonsburg, Pa.

ZADEVE PREPIRLJIVE VSEBINE, ki sta jih rešili prva in druga instanca, se pošiljajo na naslov:

ANTON HRAST, 311 — 35th Ave., New Duluth, Minn.

VSI DOPISI, razprave, članki, naznanila itd. na "Prosveto" se pošiljajo na naslov:

UREDNIŠTVO "PROSVETE", 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

VSE UPRAVNIŠKE STVARI, naročnina, oglasi, se pošiljajo na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETE", 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V korespondenci s tajništvom S. N. P. J., uredništvom in upravništvom "Prosveto" ne rabite imen uradnikov, marveč napišite naslav, ko je tu navedeno ako želite, da bo vsaka stvar hitro rešena.

Seje glavnega upravnega odbora se vršijo vsako prvo sredo in tretji četrtek v mesecu. Začetek ob eni uri popoldne.

Vojaki! Vzemite "Prosveto" seboj v vojaški tabor. Pošljite nam naslov s starim vred čim pridete v vežbališče.

NAPREDEK.

Prosveta piše za blagostanje ljudstva. Ako se strinjaš z njenimi idejami, podpiraj trgovce, ki oglašajo v Prosveti. V zalogi imam vse za vsakdanje potrebščine po zmerni ceni.

ANTON ZORNIK
Herminie, Pa.

PRODAJA POSESTEV.
Nizki pogoji.

Za $2500 se dobi hiša za dve družini na Virginia St.

Za $2500 se dobi hiša, 8 sob, na 30th Ave.

Za $5000 se dobi hiša z opeke zidana, 14 sob, na Greenbush St.

Za $3500 se dobi 8 sob bungalov-hiša, na West Allis.

Vse podrobnosti se poizve pri:

LOUIS HARMS,
42 National Ave., Milwauke, Wis.

Možje.

Pustite, da vam dokažemo, da za slabe živce, izgubljeno moč, dolgo življenje in moč, oblsti in želodčne bolesti, splošno slabost, ponočno potenje vsled oslabelosti, nevrastenijo, posledice preveč zavžitja pijače, jedil in drugih enakih nerednosti je najboljše zdravilo na svetu JUVITO TABLETS. Pošljite nam $1.00 za eno škatlo, ali pa če želite še več izvedeti o čudesni moči predno naročite to zdravilo, potem pa pišite po vzorec in knjigo, katera opisuje vse to. Naslov:

JUVITO LABORATORY,
South Hill Branch 6, Pittsburgh, Pa.

KADITE TILLMAN CIGARE.
Unijsko izdelane
Ibykus Cigare 10c
"La Casera" Cigare.....10c
TILLMAN CIGAR CO.
AURORA, MINN.

Dr. Koler
SLOVENSKI ZDRAVNIK
538 Penn Av., Pittsburgh, Pa.

Dr. Koler je najstarejši slovenski zdravnik, specijalist v Pittsburghu. Že tam 26 let se poseb se v zdravljenju tajnih modernih bolezni.

Zastrupljeno kri očisti z elektrovitom 500, ki pa je izumel Dr. Koler. Če imate mozolje ali madeže po telesu, v grlu, nosu, v grlu, napadajo tan, bolečine v kostih, prišče in bolezni vam ne bi. Ne čakajte, ker za bolezen se zalezejo.

Vse bolezni, ki prihajajo po vodenem potoku zdravim po zgovarjeni spletni. Ker hitro opazite, da vam pomanjkuje moška zmožnost, ne čakajte, temveč pridite in jaz vam je bom zopet povrnil.

Bolezni grl, pl vodi in mehurja zdravim v kratkem času. Hydrocele ali vodne bile odstranim v 30 urah in sicer brez operacije.

Bolezni maternice, bl povzročile bolečine v križu in krčeh in vsakih tudi pri spuščanju vode, zdravim s gotovostjo.

Zanemarjene, trpeče, bolečine, otekline, prišče, izpuhle in druge kožne bolezni, ki nastanejo vsled mešanja krvi zdravim v kratkem času in ni potrebno bolnišnice.

Uradne ure: V ponedeljkih, srednh in petkih od 9 zjutraj do 8. popoldne. V torkih, četrtkih in sobotah od 9 ure zjutraj do 2. ure popol. ne. Ob nedeljah pa do dveh popoldne.

S seboj na delam. ne Pišite osebno. ne

Ne pozabite ime in številko!

Zdravim samo moške bolezni.

NORTH SIDE STATE BANK
ROCK SPRINGS, WYO.
IMA KAPITALA IN REZERVE $100,000.00
Je izredno pripravljen in opremljen za poslovanje s
SLOVENCI, HRVATI, SLOVAKI in drugimi SLOVANI
Mi pošiljamo denar vsem prijateljem v stare domovine po najnižjih cenah.
Plačujemo 4 odstotne obresti na hranilne vloge.
MOČNA, KONSERVATIVNA IN NAPREDNA INSTITUCIJA.

The
P. C. & Y. Coal Company
IZ CRAFTON, PA.
potrebuje 25 Slovenskih premogarjev
za delo v njih rovih v Thornburg, Pa. Premog je 5 čevljev in 4 palce visok, ni vode, ne plina, dobra streha. Delavci dobro zaslužijo. Poulična kara do mesta. Pridite pripravljeni za delo ali pa se izglasite v uradu v Crafton, Pa. Pojasnila se dobe tudi na **804 House Building, Pittsburgh, Pa.**

SLOVENEC -- GLAVAR INDIJANCEV.

Povest o zlatoiskalcih. — Spisal F. S. Tzuchar.

(Nadaljevanje)

Čitatelji so gotovo že preje uganili, kdo je ta deklica. Ko sta tisti večer ona in Gorski Duh dobila Pavletovo truplo pod pečino, je bil Gorski Duh mnenja, da bi ga nesla nazaj ženi, čemur pa je Solnčna Roža odločno nasprotovala. Tako se je zgodilo, da je bil sedaj Pavel — mesto skrbni oče svoje družine — glavar Indijancev. . .

"Midva se morava takoj vrniti v našo naselbino," je rekla, "in ne smeva zgubljati časa. Nesla ga bodeva s seboj! Ko ozdravi, se bo lahko vrnil k svojim ljudem."

Indijanka je občutila neke posebne simpatije do našega junaka — dopadel se ji je — ljubila ga je. . . Zato pa je zahtevala, da ga morata nesti v njih šotorišče.

Raztrgala je svojo obleko in naredila obveze, s katerimi je Gorski Duh z vso skrbnostjo obvezal Pavletove rane. Več dni sta potovala, predno sta prišla vsa vtrujena na dom.

Ves čas potovanja se Pavel ni zavedel. Mirno je ležal na nosilnici, kot da bi bil vresnici mrtev. Indijanska deklica je večkrat obstala, pritisnila svoje uho na prsi ranjenca, da se prepriča, je-li njen junak še živi. Ko sta se že bližala domu, je pričel Pavel kazati znake življenja, dasi se še ni zavedel. Solnčna Roža se je s sočutjem ozirala na njega, kadarkoi je pričel stokati. Tri mesece je ležal na postelji, skrbno negovan od Gorskega Duha, še skrbnejše pa od Solnčne Rože. Imel je na eni strani vsa rebra zlomljena. — Žares čudno, da ni podlegel bolezni. Pod skrbnim nadzorovanjem medicinca in vstrajno postrežbo strežnice, je Pavel postajal vidoma boljši in močnejši.

Nekega dne ga je zasačila deklica s široko odprtimi očmi, v katerih se je zrcalil izraz negotovosti in zmedenosti. Obrnil se je in zatisnil oči, ko je prišla ona.

"Ali česa želiš?" ga je vprašala.

Ko je slišal njen glas, se je nasmehnil, toda spoznal je ni.

"Čudno, da me ne pozna." je mislila deklica, in v srcu ji je postalo mučno ob misli, da jo več ne pozna.

Ko je toliko okreval, da je hodil sam okrog, se ni niti zmenil, da bi šel domov k svojim ljudem.

Končno ga je Solnčna Roža pričela izpraševati, kaj je vzrok, da je tisti večer padel preko pečine v prepad, kar se pa v njeno presenečenje ni popolnoma nič spominjal. Istotako se je zelo čudil, ko mu je pripovedovala o njegovej ženi in otroku. Tako je naš Pavel izgubil popolnoma ves spomin na preteklost. Poznal je samo Indijance in nikogar drugega.

Spomin na preteklost ga je zapustil, je šinilo deklici v glavo. Izpraševala g.. je še o mnogih stvareh, pa se ni mogel prav nobene spominjati. — In tako se je prepričala, da je res pozabil na prošlost. Lotilo se jo je sladko upanje, da ostane za vedno med — Indijanci.

Pavletov spomin na prošlost je zatemnel. . . Drugega se ni spominjal, kot da je živel med Indijanci. Edino znanje jezikov mu je še ostalo. Zde lo se mu je zelo čudno, da tako slabo razume domačo govorico teh ljudi.

Indijanska deklica je govorila z njim v angleščini, katero je popolnoma obvladala, Pavel se pa je tudi hitro privadil indijanskega narečja.

Tako je čas potekal enakomerno. Pavel se je izkazal vrednega člana med indijanskimi vojniki. Njegova posebna spretnost v streljanju je prijala vsem. Smatrali so ga za nekako višje bitje, katero jim je naklonil Veliki Duh, da si izvojujejo tem slavnejše zmage v bodoče. Njegovo prikupljivost in vsestransko prijaznost, so ti prerijski sinovi in hčere naravnost vzljubili. Postal je kmalu tako popularen, da ga je Močni Bivol imenoval glavarjem. Največjo oblast si je obdržal sam, dočim je navadno izročil vse vojne pohode — Zlatolascu.

Stari Gorski Duh mu je bil zelo naklonjen. Dan za dnevom ga je jemal s seboj v gorovje, ter ga učil v zdravilstvu in drugih indijanskih tajnostih, ki so jih posedovali Utovci. Kot Solnčna Roža, tako je tudi Gorski Duh preizkuševal Zlatolasca, če je res popolnoma pozabil na svoje prejšnje življenje. In ko se je končno docela prepričal, da je Zlatolasec postal popolen Indijanec in da bo ostal do svoje smrti eden najpogumnejših in naj spretnejših glavarjev in bojevnikov, ga je naravnost vzljubil. V medicinstvu ga je hotel izučiti zato, da lahko nastopi njegovo mesto, kajti sebi je pristeval le še kratko dobo življenja.

In Zlatolasec je kmalu postal v vseh ozirih prav tako spreten kot Gorski Duh.

Nekega dne sta se napotila precej daleč od doma. Ko sta bila od trudne hoje po strmem hribu že docela utrujena, sta se vsedla na močno hrastovo deblo, ki je ležalo preko globoke struge in katero je močni vihar podrl.

"Sin moj," je rekel starec, "kmalu zapustim svoj vzljubljeni rod in se odstranim od njih potom naravnih zakonov tja, kamor so šli vsi naši slavni predniki . . Poučil sem te o vseh zdravilnih želiščih, ki jih je dobiti v naših gozdovih in prerijah, in vesel sem — da, ponosen, ker vidim, da si se izučil v vsem tako dobro, da me lahko nadomestuješ

Le ena stvar je še, kar [illegible] se nisem razjasnil . . . in to je vzrok da sva danes tako daleč od naših šotorov. Poslušaj [illegible] todam ti skrivnost, ki je znana le trem ljudem na svetu, in katera ti utegne v prihodnje veliko koristiti . . ."

Pavel se je obrnil proti svojemu velikemu učitelju in rekel:

"Nadaljuj, oče moj! Tvoje besede so mi vedno dobrodošle, ker govoriš vedno in povsod modro, kar razveseljuje moje srce."

Gorski Duh ga je strogo pogledal naravnost v oči

"Prej kot ti izdam to skrivnost," je rekel, "mi moraš obljubiti, da ne boš nikdar nikomur izdal iste, — izvzemši, ako bi ti imelo rešiti življenje ali čast — in tudi v teh slučajih le v skrajni sili."

Pavel je drage volje obljubil, misleč, da bo ta nova skrivnost za njega še večje važnosti kot vse prejšnje, ki mu jih je medicinec že razkril.

S tem je bil starec zadovoljen, prijel je Pavleta za roko in mu pričel pripovedovati naslednjo zanimivo povest:

11.

"Veliko let (leta so šteli po luni) pred kot so bledoličniki prišli v svojih velikih čolnih do naše zemlje, so živeli Indijanci veselo. Vsega so imeli zadosti in njih življenje je bilo povoljno in veselo. Med seboj so živeli v sporazumljenju, le redkokedaj so se vneli tako srditi boji, kot so danes nekaj navadnega. Naš rod je bil bogat in mogočen! Naši glavarji so bili modri in pogumni, naše ljudstvo številno kot listje po drevju, predno ga razpršijo jesenski viharji . . . Zlato — ta usodepolna tvarina, za katero se dandanes bijejo možje in vničujejo svoje življenje — je bila v naši posesti v ogromnih množinah... Delali smo iz zlata razne posode, katerih pa nismo nič višje cenili kot bledoličniki — lesene ali glinaste, oziroma druge, po njih mnenju malovredne lonce. Solnce je sijalo na to zemljo z velikim blagoslovom za indijanski rod. Naše orožje je bilo vedno slavno in zmagovalno, dokler ni prišla zvijačnost bledoličnikov med nas in nas napadla z začaranimi medicinskimi snovmi.

Živeti nismo smeli več po starih šegah, ker smo bili preslabi, da bi se vzdržali sili novih sovražnikov in vzdržali stare naše tradicije! Vedno smo se morali umikati pred njimi z naše najboljše zemlje . . .

V tistih časih nismo vedeli, koliko je zlato vredno pri tujcih, zato so ga dobili v veliki množini za skoro nič vredne predmete, ki so nam jih dajali v zameno.

Zlato, s katerim smo mi razpolagali, je bilo nagromaděno v neki prostorni gorski votlini, iz katere smo vedno jemali, kadarkoli smo kaj kupili od bledoličnikov.

Nekega dne je ves zasopel prijezdil nek poslanec od nekega drugega rodu in se vstavil pred našim poglavarjem in zdrknil s konja brez moči. Ko se je zavedel, je pričel pripovedovati, kako so bili njegovi ljudje napadeni od neke tuje rase, katerih koža je bela in da so bili oviti v železo, tako, da jih njih puščice niso mogle raniti. Povedal je, kako grozno so uničili vse, kar jim je prišlo v roke; in ko so pobili in oropali njegov rod, so se napatili proti taborišču Utovcev.

"Bežite!" je kričal, "dokler imate čas; uničite vašo zlato shrambo, radi katere so skoraj gotovo prišli, da jo dobe v svojo pest. Ne pustite da bi se poslužili tega, kar je bilo naše vseskozi od naših praočetov!"

Divje vznemirjenje se je polotilo naših hrabrih vojnikov. Naši ljudje so bežali v paniki, medtem ko je naš medicinec hitel k votlini z zlatom napolnjeni, ter z neko posebno metodo, katero boš kmalu videl — izbrisal sled do nje.

Vsi dohodi so bili zabiti z močnim skalovjem, tako da sovražniki niso mogli našega zaklada v svojo pest dobiti.

Samo en vhod je ostal odprt, toda nevarnosti ni bilo, da bi ga kdo izmed sovražnikov izsledil, ker ga je bilo skoro nemogoče doseči v tistih časih; še sedaj se le umetnim potom pride do njega.

Na svoji smrtni postelji je vsak medicinec povedal to tajnost svojemu nasledniku, zagotavljajoč ga, da ne sme izdati tega nikomur pod nobenim pogojem, izvzemši če je v nevarnosti njegovo življenje ali čast.

Tako je šlo do danes, od rodu do rodu. Nihče drugi kot vrhovni glavar in medicinec, ne ve za to neprecenljivo bogastvo.

Končno je prišlo do mene — in danes ne ve za ta zaklad nihče drugi, kot jaz, Močni Bivol in njegova hčerka Solnčna Roža — edino — le mi trije. Mi ne rabimo tega zlata, ga niti ne potrebujemo; kajti ko bi se mi z njim lišpali, bi bledoličniki gotovo ne mirovali prej, da bi nas oropali za vse.

Tebi, moj sin, bom zaupal to skrivnost ker pričakujem, da boš zavzel po moji smrti mesto — medicinca."

Pavel ga je zvesto poslušal. Niti najmanje se ni spomnil, kako je pred časom sam delal v rudniku in se trudil, da bi dobil zlato, o katerem mu je zdaj na dolgo in široko pripovedoval stari Indijanec. Prav nič ni slutil o svojem prejšnjem življenju, kako se je trudil in delal, da bi pošteno preživel svoje drage . . . svojo ljubljeno ženo in hčerko, katerima bi zdaj lahko podaril vse to zlato . . . Poslušal je vse to kot v sanjah, vstal in melanholično sledil staremu Indijancu, ki je medtem vstal in rekel:

"Pojdi za menoj, sin moj! — Zdaj te povedem na mesto."

Slepo je sledil korakom svojega starega voditelja. Plazila sta se navzgor in navzdol ob skalnatih pečinah, poslužujoča se drevesnih korenin in vej, da nista padla v globino. Ob neki zelo zaraščeni razpoki se je Gorski Duh vstavil.

"Pogledal je skrbno okrog sebe," in vprašal: "ali tvoje oči opazijo kaj sumljivega? . . . Ali verjameš, da ni niti dvajset korakov od tu oddaljen vhod v votlino z zlatom? . . . za katero je že veliko mož žrtvovalo svojo zmešanost, svoje poštenje, svoje življenje, svoje vse — a koristi od njega ni imel nihče . . .!"

Pavel je natančno pregledal bližnjo okolico, toda zapazil ni nič posebnega. Stala sta na robu visokega prepada; navpična, visoka skalnata stena je stala pod njima, segajoča spodaj v dolino. Precej vstran so se nahajali z drevjem obrašćeni hribi, ki pa so bili veliko nižji od gore, na kateri sta se nahajala. Velikanski orel je krožil nad njima, dočim je spodaj pod pečino bučal med skalovjem deroči potok, da so se venomer delale ob skalah pene jezne vode.

(Dalje sledi.)

Zvonimir Kosem.

Jagode.

I.

Pa je bil moj stric Martinek že v letih, in kriviI se mu je hrbet, lasje so mu polagoma siveli in tresle so se mu roke in noge — ali tistega pomladanskega jutra, ko se je v vrisku in smehu kopal v dolini sredi zlatega morja [illegible]ničnih žarkov bela Jagnjenica in so širni gozdovi ponosne Jante z bučnimi pesnimi pozdravljali, je prišel k nam gor na holm tako skakljaje in prožno, tako pomlajenih kretenj, kakor da ima šele komaj trideset let. Prišel pa striček praznih rok k nam seveda ni; v [illegible]eso či levici je prožil štefan rumene starine, v desnici pa je tiščal — kdo bi se tega ne razveselil? — šopek zrelih, rdečih jagod. Tako je zavil skoraj plešočih korakov, radostnih lic in smehljajočih se oči proti naši zeleni utici, kjer nas je zalotil, vse domače skupaj, ravno pri bornem zajtrku; z ži ahnim zamahom tresočih se rok nas je nenadoma zvonko pozdravil in omahnil nato sopeč na klop pod košato trto, ki se je spenjala v uticI po steni navzgor prav do vrha stropa.

O, kaj, danes ste pa kasni . . Kdaj sem že jaz zajtrkoval! . . Pa poglejte, kaj sem prinesel!"

In stric je dvignil šopek z rdečimi jagodami visoko v zrak.

"Jagode že, stric?! . . . Pa kje ste jih dobili?"

Vsi hkrati smo otroci planili od mize proti stricu, ki se nam je sladko smehljal.

"Kdo je najbolj priden?"

"Jaz" je vpila Polda.

"Jaz!" je kričala Zinka.

"Jaz!" sem prosil jaz.

Stric je nagnil šopek nižje.

"Nate! . . . A nikar se trgati za jagode — po bratovsko si jih morate razdeliti . . ."

Ko smo imeli šopek v svojih rokah, smo pričeli z bratovsko delitvijo; na vsakogar izmed nas je prišlo ravno po petero jagod, ki pa niso ostale dolgo cele.

"Pa kje ste jih dobili?" smo izpraševali strica in se gnetli okrog njega.

"Na rebri ob mojem vinogradu," je povedal striček. "O, še veliko jih je . . . gladko ves breg je kakor s krvjo poškropljen — toliko je jagod . . . Čudno, da nisem že prej tega zapazil . . . Pridite danes popoldne k meni, otroci, pa se boste jagod lahko sami pošteno nazobali! Kaj ne, da pridete?"

Seveda ni bil s tem stričevem povabilom nihče bolj zadovoljen kakor mi.

"Pridemo!" smo hiteli in se spravili zopet nazaj k mizi nad koruzne žgance.

Striček je tudi vstal in postavil štefan s starino hrupoma na mizo.

"Na, to je zadnji ostanek starine . . . kar lepo spravi!" je dejal materi. "Pred tremi meseci sem moral podložiti sod, zdaj se pe tudi to ne izplača več, ker je prazen . .. Dobro, da trta lepo kaže — bom imel vsaj v jeseni sod zopet poln . . . Zdaj moram pa dol v vas, imam pri Medvedovih nekaj opravka. Adijo!"

Ročno se je zasukal, zunaj pred utico se je pa še enkrat obrnil:

"Popoldne, otroci!... Nikar pozabiti!"

In odšel je po holmu navzdol v vriskajočo dolino . . .

II.

Tako prijazen in priljuden je bil dom strica Martinka, da bi čepel človek kar vedno v njegovi mračni sobi na Člešniku in se razgledoval kar vedno po polikanih stenah in po majčkenih okencih ter zelenih polkencih, ki so kakor iz daljave smehljaje vabila in mežikala nemirno iz mraka. Od nas do stričevega doma je bilo komaj četr ure hoda. Bil pa je ta stričev dom tih. Vrh položnega, z vinogradom pokritega brega se je šopirila siva, s slamo krita hišica, ki je imela zelo nizek, prijetno mračnat dimnik, iz katerega se je vil mnogokrat pepelnat oblaček v rahlih vijugah proti nebu; pol hišice je služilo za sobo in kuhinjo, pol pa za zidanico, kjer so prežali iz teme trebušni sodi; ne daleč od hišice se je košatila velika stara tepka, kraj vinograda pa se je grela ozka solnčnata reber. Ej, prijetno je bilo pri stricu Martinu!

Ko smo dospeli tisto popoldne otroci na njegov dom, je striček že sedel na klopi pred hišico in čikal tobak.

"Prav, da niste pozabili!" nas je pozdravil in se dvignil na noge. "Zdaj pa kar hajd nad jagode! . . . Ali imate s seboj kaj posode? . . . O, koj, že vidim . . ."

Ne, prazni pa nismo prišli; Polda je imela s seboj majhen lonček. Zinka dolg škrnicelj in jaz prazno cikorijevo škatljo.

Zavili smo od hišice po stezi navzdol in koj smo bili na ozki rebri kraj vinograda. In — o veselja! — vsa rdeča, kakor z gorko, puhtečo krvjo poškropljena, je bila solnčna réber, polna je bila zrelih jagod, ki so se nam vabeče smehljale.

"Zdaj pa le po njih!" nam je namignil stric, sedel na tla in si podprl glavo z obema tresočima rokama. "Med tem, ko boste brali jagode, vam povem jaz o Zajčevem Blažu, ki mi je hodil grozdje krast . . ."

Ročno smo pričeli nabirati jagode, stric Martinek je pa pripovedoval:

"Zajčevega Blaža gotovo ne poznate. To je pravi hrust, doma onkraj Svibna pod magoliškimi gozdovi. Eh, pa jo je le evrl tudi pred menoj. — Lani je bilo, ravno pred trgatvijo; moj vinograd je bil poln grozdja, tako, da so se trte kar šibile. Enkrat pa grem na spodnji konec vinograda in vidim, da so trte tam prazne; za par sežnjev na dolgo in na široko nikjer niti enega grozda, gladko vse obrano. — "Nekdo je imel predolge prste," se domislim. "To bi ga vrgel ob tla, če bi ga dobil v svoje roke!" — Par večerov čakam skrit med trtami tatu; no, koj si hotel pokazati svojih dolgih prstov; a zadnji dan pred trgatvijo se je vendarle ujel v past. Sedim skrit med trtami in čakam; zame ravno prav, da mesec lepo sveti. Čakam, čakam — nič; mesec s misli vsak čas že skriti za hrbet, ali tatu še vedno od nikoder . . . Kar se naposled vendar prikaže onstran vinograda, tam na Hrtbarjevem travniku, temna človeška postava, ki trobsa na težko, kakor vsi hribovci sploh, se nkaj proti bregu. Potuhnem se še bolj v temo in stisnem tesneje cepec v roke, zakaj jeza me je pograbila. Kmalu nato pritapa tat v vinograd, prične zobati grozdje in se suče okrog trt tako vajeno, kakor da je doma tukaj. — "Novinec ni, ker ga obrane trte prav nič niso zmotile," premislim jaz in pridržujem sapo v ustih. "Poba, kdorkoli si že, magari cesarjev ali papežev, le nikar se nič [illegible]boj, ne boš frnažil več dolgo tukaj okoli! Ali jo bom pomaknil za teboj, da se boš namah zbosil kakor konj na dirki!" Tedaj se zganejo trte že tik pred menoj, pred menoj zašume listi, in izza njih pokuka neprevidno s svojo trščato glavo tat, ki ga spoz am za Zajčevega Blaža. Koj pokoncu, cepec v zrak! . . . evrla sva preko travnika; tam v Dolinščkovi globeli sem Blaža dohitel, ga vrgel ob tla in mu naložil pošteno merico batin. "Ti presneta strelavka!" sem mu pel črno mašo kakor mrliču. "Zdaj si se prav po krščanskem običaju nazobal obojega, grozdja in batin. — Imaš zadosti?" — In sem ga spustil iz rok; težko in počasi se je skobacal na noge in odtaplal trobosaje v noč. Odslej zanaprej sem vsaj varen pred tatovi . . .

Tako je pravil stric in povedal je še marsikaj zanimivega; mi trije smo pa nabrali jagode in poslušali. Polagoma so se naše posode polnile, ali tudi solnce se je polagoma nižalo. Že so se jeli oglašati v vinogradu črički; na smreki pod nami je otožno zažvižgal kos in zletel na to v dolgem loku nizko nad trati v bližnjo hosto.

O mraku je bilo, in tedaj je Polda nenadoma kriknila:

"Moj lonček je poln!"

"Moj škrnicelj tudi!" je rekla Zinka.

"In moja škatlja ravnotako!" sem se pobahal še jaz.

Ker je bila solnčnata reber do dobra obrana, smo se odpravili nazaj proti hišici. Striček je podaril še vsakteremu izmed nas po eno pomaranče.

"Pa kaj boste naredili z jagodami?" nas je smehljaje vprašal.

"Prodali . . . koj jutri jih nesem dol v trg."

Stric se je prijel za čelo.

"Veste kaj, otroci? Gospej grašćakinji jih nesite . . . ta še največ kupuje tako robo in še bolj pošteno plačuje . . ."

"Dobro! Pa gospej grašćakinji!"

Čez dolgo časa smo se poslovili od dobrega strička in se odpravili proti domu.

Krasna noč se je razpela nad dremajočo domačo zemljo. V zlati, mehki mesečini so drhtele valovila za potjo žitna polja, utrudljivo so čvrčali od vseh strani črički in nas sladko pozdravljali. V zlokobnem obletu je [illegible]hutnil nad našimi glavami črni [illegible]topir; v bližnjem grmovju je [illegible]jokal slavec, ne daleč od njega zagostolela s plahim glaskom ščica. Po dolini je podil zakasnel voznik konja, pokal z bičem in vriskaje ukal.

(Nadaljevanje.)

ČUDEŽI KIRURGIJE

Nekoč so se sešli na kliniki fesorja Samuela Pozgija v Pa učenjaki, člani akademije zn sti in medicinske akadem zdravniki, dijaki medicinei, prisostvujejo predavanju "t toriu čudežev," Aleksiju Car Dr. Carrel je dejal: Kaj lahk dandanes izmenjati nogo, rok zdravejšo roko ali nogo. To stvar tehnike. Operacije so najbolj enostavne in ne zah jo drugega nego hladnokrv in operacijsko znanje. Težje menjati notranje organe. S vedno se posreči, da se vsta vali zopet organ, ki ji je bil odvzet; vse drugače pa je, hoče ustaviti ledvico psa d mu psu. Ta vcepljena ledvic tro hira, hitro stari in pov pri živali predčasno ostarelos posledica je smrt. Psici, ki s dvzeli ledvico, ledvico post na del in ji jo zopet vcepili, mela še dvanajst mladičev i ginila šele čez dve leti in vsled bolezni, ki ni bila pra v zvezi z ono operacijo. Drug ci smo vcepili tujo ledvico, racija je kazala prvih osem prav dobro, a potem je pog psica. Mlada mačka, na kate izvršili prav tako operacijo, j ginila čez 40 dni na znakih časne ostarelosti. Nemogoče rej vcepiti človeku, ki ima ledvico, drugo. Ali nekaj dru se je posrečilo kirurgiji. Lah zgodi, da potrebuje zdravnik cejšnjo množino človeške kož niso vedno na razpolago pog ljudje, ki bi si dali izrezati kose kože. Posrečilo se mi je sem ohranil kožo več mesece vo, ker sem jo vložil v vazel na led. Novojorška porodni mi je dovolila, da dobim kožo kega mrtvorojenega otroka, porodi zdrava mati. Kožo odr od telesa, razrežem na kose like kakor pismene znamke prevlečem z voskom in vazel in ohranim na ledu. 40 dni ne koža živa. Lahko jo odpo čez Tiho ali Atlantsko morje kmalu bomo doživeli nastop dež znanosti: nesrečnika, ki zadobil daleč tam v Sibiriji opekline, bo rešila koža, ki jo mem iz newyorških ledenih mar . . ."

21 VESTNIH NASPROTNIK

Camp Meade, Md. — 21 mo cev 113 pešpolka je protest formalno proti vojaški službi, da jim vest ne dovoli postati jak. Devetnajst jih ni hotelo či uniforme.

Večinoma pripadajo k du dom in dali so jih s 24 mes ti iz Pennsylvanije v ujetniš bor. Dva sta izjavila, da sta volji opravljati delo nebojk kov in vrnila sta se h kompa O njih izreče odločilno be vojni department, medtem pa tajo vestni nasprotniki voj službe s sv. pismom v roki u jetniškem taborišču in oddr jo molitve.

PET ROPARJEV PRIJETI

Chicago, Ill. — Policija je jela pet nevarnih ptičkov, ki se preživljali z ropom. Aret so Hors Simmons, Alias Hiši mons, James Thompson, J Sullivan, John Healy in Sofer kega velikega črnega avtomob katerega ime je pridržala po ja.

V Simmonsu in Thompsonu spoznali roparja, ki sta oro salunarja Frank W. Wojciech skega na potu v banko. Uple sta ga za $500.

Policija sumi, da so prijeti p ki umorili tudi salunarja Sc berja.